

Nhân rộng những mô hình bảo vệ môi trường trong các tôn giáo

VŨ ĐÌNH LONG

Phó Trưởng Ban Tuyên giáo

Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam

Năm 2015, tại Hội nghị toàn quốc về “Phát huy vai trò của các tôn giáo tham gia BVMT và ứng phó với biến đổi khí hậu”, đại diện lãnh đạo của 14 tôn giáo tại Việt Nam đã cùng Ban Thường trực Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc (MTTQ) Việt Nam, Bộ TN&MT ký kết Chương trình phối hợp BVMT giai đoạn 2015 - 2020 với 5 nội dung và 7 nhiệm vụ, giải pháp. Qua hơn 6 năm thực hiện, Chương trình đã tạo được sự chuyển biến tích cực, làm thay đổi căn bản trong nhận thức và hành động trong công tác BVMT, phát triển bền vững. Sau khi Chương trình phối hợp được ký kết, Ban Chỉ đạo Chương trình đã được thành lập với sự tham gia của lãnh đạo cấp cao của 14 tôn giáo. 63 tỉnh, thành phố đã tiến hành ký kết Chương trình hoặc Kế hoạch phối hợp giữa Mặt trận, Sở TN&MT cùng các tổ chức tôn giáo ở cấp tỉnh. Từ 3 mô hình điểm do Ban Chỉ đạo Chương trình xây dựng vào năm 2016, trên cơ sở các hướng dẫn của Trung ương, Ủy ban MTTQ Việt Nam các tỉnh, thành phố đã phối hợp với Sở TN&MT các địa phương tuyên truyền, vận động và giúp đỡ các tổ chức tôn giáo xây dựng, nhân rộng được nhiều mô hình điểm về BVMT, ứng phó với biến đổi khí hậu (BĐKH). Đến nay, cả nước đã có gần 2.000 mô hình thuộc 43 tổ chức tôn giáo tham gia BVMT và ứng phó với BĐKH, giảm nhẹ rủi ro thiên tai.

NHIỀU MÔ HÌNH HAY VÀ CÓ SỨC LAN TỎA TRONG CỘNG ĐỒNG

Nhiều địa phương, các tổ chức tôn giáo đã triển khai, xây dựng mô hình hiệu quả, cách làm hay, tiêu biểu như: Bình Thuận với mô hình “Khu dân cư BVMT, ứng phó với BĐKH” vùng đồng bào theo đạo Bà-La-Môn; tỉnh Quảng Nam với mô hình “Tuyến đường tự quản về BVMT, ứng phó với BĐKH” của các cơ sở thờ tự tôn giáo trên địa bàn xã Cẩm Thanh, xã Cẩm Kim, phường Minh An, phường Cẩm Châu, phường Cửa Đại; mô hình “Xử lý rác thải, trồng cây xanh, bình chữa cháy” ở Hào Hòa Tự của Ban Trị sự Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo phường Tân Lộc, quận Thốt Nốt, TP. Cần Thơ; mô hình “Tổ đoàn kết tôn giáo với công tác BVMT” tại chùa Long Quang, thị trấn Núi Thành; mô hình “Cơ sở tôn giáo cảnh

tịnh, thanh nhã và gương mẫu” của các tôn giáo trên địa bàn huyện Quế Sơn, tỉnh Quảng Nam... Cùng với đó là nhiều mô hình, phong trào ở khắp cả nước như: Giáo xứ, cơ sở thờ tự xanh, sạch, đẹp; Cộng đồng, tổ đoàn kết, tổ tự quản tôn giáo tham gia BVMT; Phân loại, thu gom, xử lý rác thải sinh hoạt tại các hộ gia đình, cơ sở tôn giáo; Hạn chế đốt vàng mã trong các cơ sở thờ tự; Câu lạc bộ giáo dân tham gia vệ sinh môi trường vào thứ 6 hằng tuần; Giáo dân thu gom, phân loại rác thải, bao bì, vỏ chai nhựa... Nhiều tôn giáo đã và đang tích cực tuyên truyền pháp luật về BVMT thông qua các buổi nói chuyện chuyên đề, truyền thông gắn với những buổi giảng đạo và trong các ngày lễ tôn giáo. Chúc sắn, nhà tu hành tôn giáo thường xuyên vận động tín đồ trồng cây xanh ở cơ sở thờ tự; vệ sinh môi trường trước, trong và sau các dịp lễ lớn; tích cực tham gia các hoạt động vì môi trường do chính quyền tổ chức... đã tạo sức lan tỏa rộng lớn trong xã hội, góp phần cùng với cả hệ thống chính trị trong cải thiện, nâng cao chất lượng môi trường.

Các tổ chức tôn giáo đã tích cực và chủ động có nhiều hình thức đa dạng phong phú thực hiện Chương trình phối hợp. Tiêu biểu như: Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã lồng ghép phổ biến chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước về BVMT, ứng phó với BĐKH trong các trường hạ, khóa tu của Phật tử, các buổi học chính khóa và chương trình sinh hoạt ngoại khóa của tăng ni sinh tại các trường đào tạo Phật học và tại các tự viện; tham gia ký kết Biên bản giao ước thực hiện phóng

sinh các loài cá, chim và tuyên truyền bảo vệ động vật hoang dã; khuyến khích đồng bào Phật tử tích cực thực hiện nếp sống thiếu dục, tri túc, ăn chay - sống xanh - BVMT - lan tỏa yêu thương... Về phía Công giáo, Công giáo Caritas Hải Phòng đã tổ chức nhiều cuộc hội thảo chia sẻ kinh nghiệm về ứng phó với BĐKH và giảm nhẹ rủi ro thiên tai; thi tìm hiểu về kiến thức môi trường cho các em thiếu nhi nhân Ngày Môi trường thế giới 5/6; tổ chức các buổi truyền thông về BĐKH và BVMT tại các giáo xứ... Hay Hội thánh Tin Lành Việt Nam (miền Bắc) thường xuyên kết hợp, lồng ghép trong các giờ lễ để tuyên truyền, vận động, nhắc nhở tín hữu phải có ý thức, lối nghĩ, cách làm, hành vi ứng xử thân thiện với thiên nhiên, môi trường; quan tâm gìn giữ, BVMT sống cho chính mình và cộng đồng; đưa nội dung phân tích về thiên tai, động đất, sóng thần xâm nhập mặn do ảnh hưởng của BĐKH vào bài giảng của các mục sư, truyền đạo Hội Thánh. Đặc biệt, Giáo hội Cơ đốc Phục Lâm Việt Nam đã đưa nội dung BĐKH với những phân tích về thiên tai, động đất, sóng thần... vào các bài giảng của các mục sư, truyền đạo Hội Thánh; đồng thời cho in các bộ sách gồm nhiều quyển về các đề tài như môi trường, không khí, chất lỏng, dinh dưỡng, lạc quan, liêm chính, giúp đỡ cộng đồng...

Có thể khẳng định, công tác tuyên truyền, vận động, nâng cao nhận thức của nhân dân trong việc BVMT của Ủy ban MTTQ Việt Nam các tỉnh, thành phố ngày càng đi vào chiều sâu, giúp nhân dân hiểu rõ hơn về tác động của ô nhiễm môi trường đến sức khỏe, đời sống sinh hoạt, tập quán, sản

▲ Thứ trưởng Bộ TN&MT Võ Tuấn Nhân, Phó Chủ tịch Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam Ngô Sách Thực cùng các đại biểu ký kết Chương trình phối hợp giai đoạn 2022 - 2026

xuất, cảnh quan... Qua đó, hình thành thói quen, phương pháp thực hiện trách nhiệm giám sát và tự giám sát theo các quy định BVMT tại cộng đồng dân cư. Người dân đã nêu cao ý thức, trách nhiệm trong giám sát việc BVMT của các tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân trong quá trình triển khai các hoạt động kinh tế, xã hội trên địa bàn khu dân cư.

PHỐI HỢP GIÁM SÁT VIỆC THỰC HIỆN CÁC CHÍNH SÁCH, PHÁP LUẬT VỀ BVMT VÀ ỨNG PHÓ VỚI BĐKH

Ủy ban MTTQ Việt Nam, các tổ chức thành viên phối hợp với ngành TN&MT cùng các tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc tăng cường phối hợp tuyên truyền, vận động chức sắc, chức việc, tín đồ và người dân ở cộng đồng tăng cường giám sát, phát hiện những vấn đề nảy sinh trong việc thực hiện các chính sách pháp luật về BVMT và ứng phó với BĐKH của các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp và hộ gia đình. Hàng năm, MTTQ Việt Nam các cấp đã tiến hành kiểm tra, giám sát các công trình, biện pháp BVMT đối với các dự án đã được phê duyệt trên địa bàn các tỉnh, thành phố. Tỉnh Vĩnh Phúc đã giám sát, phát hiện, phản ánh và đề nghị cơ quan chức năng xử lý vi phạm hành chính đối với một số cơ sở vi phạm; di dời 3 cơ sở gây ô nhiễm môi trường. Tỉnh Sóc Trăng phối hợp với Sở TN&MT giám sát công tác BVMT tại Công ty cổ phần mía đường Sóc Trăng để cải thiện mức độ ô nhiễm do chất thải từ nhà máy và mùi hôi từ phế phẩm sản xuất

đường. Tại tỉnh Đồng Nai, Ban Thường trực Ủy ban MTTQ Việt Nam các huyện Xuân Lộc, Cẩm Mỹ, Long Khánh và TP. Biên Hòa đã thành lập 4 đoàn giám sát, tổ chức 24 cuộc giám sát việc thực hiện pháp luật về BVMT trên địa bàn xã, phường, thị trấn. Qua giám sát đã có 38 kiến nghị trong việc thực hiện pháp luật về BVMT. Các kiến nghị này được đoàn giám sát gửi đến chính quyền, cơ quan chức năng tiếp thu, xem xét. Công tác quan trắc chất lượng môi trường đất, không khí, nước mặt và nước ngầm cũng được thực hiện thường xuyên và liên tục ở một số tỉnh, thành phố để theo dõi, giám sát diễn biến chất lượng các thành phần môi trường nhằm phục vụ công tác quản lý nhà nước về BVMT.

Các tổ chức tôn giáo đã phối hợp chặt chẽ với Ủy ban MTTQ Việt Nam và các cơ quan chức năng để vận động thực hiện và giám sát việc thực hiện BVMT, ứng phó với BĐKH. Cụ thể, giáo dân ở Giáo phận Bắc Ninh đã phát hiện một xe tải của tư nhân được một nhà máy,

xí nghiệp thuê đi đổ rác ra nơi công cộng. Rác chủ yếu là nhựa chết, khó phân hủy. Giáo dân tại địa bàn đã ngăn cản, yêu cầu chủ xe dọn số rác đã đổ và liên hệ với cơ quan chức năng địa phương để lập biên bản xử phạt; đồng thời đăng hình ảnh, bài viết lên các trang mạng nhằm răn đe hành vi cố ý phá hoại môi trường. Hội đồng Chức sắc Bà-La-Môn tỉnh Bình Thuận đã tham gia cùng chính quyền địa phương trong công tác tuyên truyền, vận động, kiểm tra, giám sát việc nhân dân đồng bào dân tộc thiểu số khai thác cát ven sông, suối nhằm tránh sạt lở đất, ruộng của nhân dân...

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, quá trình thực hiện chương trình phối hợp giữa hai bên cũng tồn tại một số hạn chế nhất định: Công tác phối hợp giữa MTTQ và ngành TN&MT các cấp với các tổ chức tôn giáo có lúc, có nơi chưa chặt chẽ, thường xuyên, nhất là trong công tác phối hợp giám sát việc thực hiện các quy định của Luật BVMT đối với các tổ chức, cá nhân và doanh nghiệp. Một số

địa phương xây dựng chương trình, kế hoạch nhưng chưa chú trọng tổ chức, lồng ghép thực hiện nên kết quả còn hạn chế. Các hoạt động hội thảo, tập huấn, bồi dưỡng nâng cao nhận thức, kiến thức, kinh nghiệm và kỹ năng còn ít, nặng về lý thuyết, thiếu sinh động. Một số tổ chức tôn giáo mới chỉ dừng lại ở công tác tuyên truyền, nâng cao nhận thức của chức sắc, chức việc và tín đồ trong phạm vi cơ sở thờ tự, trong tôn giáo và khu dân cư nhất định, chưa phát động triển khai thành phong trào thi đua về BVMT; chưa chủ động trong việc xây dựng kế hoạch hành động cụ thể phù hợp với đặc điểm, điều kiện của tôn giáo để trở thành một phong trào rộng khắp có tính lan tỏa.

NHIỆM VỤ VÀ GIẢI PHÁP TRỌNG TÂM TRONG THỜI GIAN TỚI

Để tiếp tục triển khai hiệu quả cũng như phát huy vai trò các tôn giáo tham gia BVMT và thích ứng với BĐKH, vừa qua, Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam phối hợp với Bộ TN&MT cùng 43 tổ chức tôn giáo ở Việt Nam đã tổ chức Hội nghị Ký kết và triển khai Chương trình phối hợp “Phát huy vai trò các tôn giáo tham gia BVMT và thích ứng với BĐKH”. Mục tiêu của Chương trình phối hợp này nhằm tiếp tục nâng cao nhận thức, ý thức trách nhiệm BVMT, thích ứng với BĐKH của các tổ chức, cá nhân tôn giáo và nhân dân, thúc đẩy phong trào “Toàn dân tham gia BVMT”; Phát huy có hiệu quả các giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp và nguồn lực của các tôn giáo tham gia BVMT và thích ứng với BĐKH; Góp phần tích cực, chủ động trong thực hiện Chiến lược BVMT quốc gia đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050 và Chiến lược quốc gia về BĐKH đến năm 2050. Đồng thời, khuyến khích các tầng lớp nhân dân, các tôn giáo ủng hộ, tăng cường sử dụng, khai thác các nguồn năng lượng sạch, năng lượng tái tạo; Phấn đấu đến hết năm 2026 có 100% các chức sắc, chức việc, nhà tu hành các tôn giáo, các tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc đều biết đến và tích cực hưởng ứng Chương trình phối hợp...

Hiện thực hóa mục tiêu đề ra, thời gian tới, Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam sẽ tập trung vào các hoạt động trọng tâm sau:

Thứ nhất, tiếp tục tuyên truyền, vận động nâng cao nhận thức, việc chấp hành Luật BVMT năm 2020. Đẩy mạnh công tác tuyên truyền vận động để tạo sự chuyển biến mạnh mẽ trong nhận thức và hành động của đoàn viên, hội viên là tôn giáo và nhân dân hưởng ứng các nội dung về môi

trường và BĐKH ở cộng đồng dân cư, xây dựng lối sống thân thiện với môi trường như: Nếp sống vệ sinh, xanh, sạch, đẹp, thói quen vứt rác, ăn uống khoa học, thanh tịnh, hợp vệ sinh và bảo đảm sức khỏe; hưởng ứng các phong trào xanh: “Chủ nhật xanh”, trồng cây, trồng rừng, xanh đồng, sạch ngõ, sạch nhà, không lạm dụng thuốc bảo vệ thực vật, không sử dụng chất cấm trong trồng trọt, chăn nuôi, chế biến nông sản, không lạm dụng đốt rơm rạ, đốt vàng mã, rải tiền vàng mã, nhang hương gây ô nhiễm; vận động nhân dân hưởng ứng hòa táng, chôn cất đúng nơi quy định, hạn chế rác thải nhựa; tăng cường sử dụng, khai thác các nguồn năng lượng sạch, năng lượng tái tạo như: Điện gió, điện mặt trời mái nhà, áp dụng các biện pháp tiết kiệm năng lượng, sử dụng năng lượng hiệu quả...

Thứ hai, đẩy mạnh vận động chức sắc, nhà tu hành, tín đồ xóa bỏ những tập quán, thói quen sinh hoạt gây ô nhiễm môi trường, làm tăng BĐKH; xây dựng cơ sở tôn giáo xanh, sạch, đẹp, văn minh; tổ chức các lớp tập huấn nhằm nâng cao năng lực BVMT và ứng phó với BĐKH cho chức sắc, chức việc, tín đồ và người dân ở cộng đồng.

Thứ ba, các tổ chức tôn giáo tiếp tục đưa nội dung BVMT, ứng phó với BĐKH vào hiến chương, điều lệ và chương trình hoạt động hàng năm, những khóa bồi dưỡng giáo lý, giáo luật của tổ chức tôn giáo để triển khai tuyên truyền, vận động chức sắc, chức việc, nhà tu hành, tín đồ tôn giáo nâng cao ý thức, hành động BVMT và ứng phó với BĐKH.

Thứ tư, hạn chế tiến tới không sử dụng túi ni lông khó phân hủy và các sản phẩm nhựa

dùng một lần trong sinh hoạt; xây dựng và hình thành nếp sống thuận nhiên, thói quen tiêu dùng sản phẩm thân thiện môi trường; tuyên truyền, nâng cao nhận thức, khuyến khích hỗ trợ thực hiện tăng trưởng xanh; tuyên truyền, quảng bá, nâng cao nhận thức về lợi ích của các sản phẩm dân thân thiện môi trường. Tiếp tục tuyên truyền vận động, nâng cao ý thức, trách nhiệm của cán bộ, đoàn viên, hội viên, hộ gia đình, cộng đồng dân cư, tổ chức tôn giáo về quản lý tài nguyên thiên nhiên, BVMT và ứng phó với BĐKH.

Thứ năm, xây dựng các mô hình tự quản về môi trường ở khu dân cư gắn với thực hiện các tiêu chí xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh. Khuyến khích và hỗ trợ cộng đồng phát triển các mô hình thành phố bền vững về môi trường, mô hình làng sinh thái, mô hình phân loại rác thải tại nguồn. Quan tâm thực hiện tốt công tác giám sát, phản biện xã hội, phản ánh ý kiến nhân dân, góp ý xây dựng hoàn thiện đồng bộ các cơ chế, chính sách và các văn bản pháp luật về ứng phó với BĐKH, quản lý tài nguyên và BVMT.

Thứ sáu, phát huy vai trò nêu gương của quý vị chức sắc, chức việc, nhà tu hành các tôn giáo, nhất là vai trò nêu gương của người đứng đầu tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc trong tham gia thực hiện BVMT và ứng phó với BĐKH. Phát huy hơn nữa vai trò giám sát và phản biện xã hội của MTTQ các cấp và tổ chức tôn giáo trong xây dựng và triển khai thực hiện chính sách, pháp luật về BVMT, ứng phó với BĐKH của các cơ quan Nhà nước, tổ chức, doanh nghiệp và hộ gia đình...■